

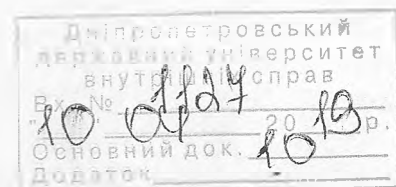
ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, доцента, судді Дніпропетровського окружного адміністративного суду Ількова Василя Васильовича на дисертаційне дослідження Гнап Діани Дмитрівни на тему «Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Актуальність теми дослідження зумовлена існуючими в державі суспільно-політичними процесами та проведення судово-правової реформи в Україні, а також процесуальними проблемами, які виникають при зверненні до адміністративного суду.

5 липня 2005 року стало визначною датою в утвердженні адміністративної юстиції в Україні. Саме цього дня було прийнято першу редакцію Кодексу адміністративного судочинства України. Подальші вимоги та виклики суспільних процесів зумовили внесення великої кількості змін та доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України.

Новим, вирішальним моментом стало прийняття 15 грудня 2017 року нової редакції Кодексу адміністративного судочинства України, який вніс кардинальні зміни та корективи до діючого адміністративного процесу. Враховуючи зазначене, якісний доступ до судочинства, а також судовий захист суб'єктів адміністративних процесуальних відносин, можливий лише при чіткому законодавчому регулюванні та правильному правозастосуванні норм адміністративного судочинства. Цей захист набуває ознак реальності лише при правильному, системному сприйнятті поняття звернення до суду в порядку адміністративного судочинства, який полягає у комплексі заходів, спрямованих на реалізацію права звернення

до суду і права стати учасником адміністративно-процесуального розгляду справи.

Євроінтеграційні процеси вимагають дослідження та вдосконалення діючих адміністративно-процесуальних норм, створення належних умов для захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Так, Європейський суд з прав людини неодноразово констатував порушення статті 6 Європейської конвенції з прав людини через порушення доступу до правосуддя. Враховуючи вищевикладене, є необхідність пошуку нових шляхів до поняття звернення до суду в порядку адміністративного судочинства, розроблення його досконалої моделі, яка буде відповідати завданням адміністративного судочинства, правильному застосуванню процесуальних норм суддями та судами України.

Поняття звернення до адміністративного суду особливо актуальним стало через утвердження верховенства права як основоположного принципу адміністративного процесу, який полягає в тому, що людина, її права та свободи є найвищими цінностями, а їх захист – основним завданням адміністративного судочинства. Лише через глибоке дослідження змісту звернення до суду та його складових можливе існування дієвих механізмів такого захисту. Особливу актуальність складає пошук дієвих механізмів вирішення нечіткостей, суперечностей та прогалин у законодавстві України. Кожен з цих недоліків становить небезпеку для забезпечення захисту прав та інтересам учасників адміністративного процесу, порушує принципи верховенства права, рівності та диспозитивності адміністративного процесу.

Не дивлячись на неодноразові спроби удосконалити адміністративний процес, поняття звернення та доступ до адміністративного суду, відкриття провадження у справі, процесуальні перешкоди у відкритті провадження у справі залишаються проблемними, недослідженими, актуальними.

З іншого боку звернення до суду – це початок і основа процесуальної діяльності суду для забезпечення прав, свобод та інтересів суб'єктів адміністративно-процесуального права. Слід відмітити також, що понятійний апарат, яким охоплюється звернення до суду, є єдиним для всіх діючих процесуальних кодексів. Глибоке дослідження та розкриття змісту, ознак, функцій таких понять як відкриття провадження у справ, залишення позову без руху, відмова у відкритті провадження у справі є вагомим внеском не лише в адміністративно-процесуальне право, а й у цивільний та господарський процес. Законодавець не розтлумачив зазначені поняття, що створило перешкоди у правильному їх розумінні та правозастосуванні. У зв'язку з чим розкриття сутності цих понять має не тільки теоретичне, але й універсальне практичне значення.

Усі перелічені фактори зумовлюють необхідність вивчення та наукового осмислення змісту звернення до суду в порядку адміністративного судочинства та правильності дій адміністративного суду, направлених на реалізацію права звернення до суду.

Додатковою обставиною, яка вказує на актуальність теми дисертаційного дослідження є відсутність в Україні наукової роботи, яка б системно, комплексно, з врахуванням судової практики та надбань сучасної науки розкрила б всі проблемні моменти, пов'язані з реалізацією права на звернення до суду в адміністративному судочинстві та можливість логічно завершити цей процес.

Науковці досліджували звернення до суду лише як право, однак не враховували багатоаспектність та складові даного поняття. Тому проблематика звернення до суду в порядку адміністративного судочинства потребує комплексного наукового дослідження.

Зазначене вище зумовлює актуальність обраної теми дослідження, її важливе теоретичне і практичне значення щодо подальшого розвитку адміністративного процесу та вдосконалення діючого законодавства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано у межах загальноуніверситетської наукової теми Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (державний реєстраційний номер 0112U003550), затвердженої 28.05.2012.

Тема роботи безпосередньо пов'язана із Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., схваленою Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015.

Мета дослідження і сформульовані відповідно до неї завдання, дозволили дисертанту, на основі аналізу наукових джерел, нормативно-правової бази та правозастосовчої практики дослідити теоретичні та практичні проблеми звернення до суду в порядку адміністративного судочинства, розкрити його сутність і складові, відобразити проблемні питання, пов'язані з прийняттям позовної заяви та діями судді при відкритті провадження у справі, а також сформулювати пропозиції щодо розробки і вдосконалення законодавства у цій сфері.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

По структурі робота є логічною, послідовною, узгодженою, обґрунтованою, що свідчить про достатньо високий рівень результатів дослідження. Виклад матеріалу відповідає предмету, меті та завданню дослідження.

Завдяки опрацюванню великої кількості наукових джерел, судової практики та нормативно-правової бази, при застосуванні загально-наукових, філософських та спеціально-юридичних методів дослідження, дисертанту вдалося досягти основної мети свого дослідження – обґрунтувати цілісність, системність, нерозривність поняття звернення до

адміністративного суду, висвітливши його особливості та визначивши напрямки подальшого розвитку.

Досягнення поставленої мети зумовлене успішним вирішенням дисертантом наступних завдань дослідження: охарактеризувати теоретико-правову сторону звернення до суду в порядку адміністративного судочинства; узагальнити наявні теоретичні знання та наукові підходи до розуміння поняття звернення до суду в порядку адміністративного судочинства в контексті сукупності дій по підготовці позовної заяви, подачі її до суду та прийняття судом; з'ясувати та розкрити поняття звернення до суду у практичному аспекті його реалізації; висвітлити особливості процесуальної діяльності суді при прийнятті позовної заяви; розкрити сутність відкриття провадження у справі; визначити обсяг повноважень та можливостей суду по відкриттю проваджень у справі; з'ясувати проблеми, пов'язані із зверненням до суду в порядку адміністративного судочинства та запропонувати шляхи їх вирішення; сформулювати визначення, ознаки, функції таких процесуальних процедур як залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви та відмова у відкритті провадження у справі; проаналізувати систему повноважень суді при отриманні позовної заяви; виявити проблемні аспекти реалізації повноважень суду з урахуванням нечіткості та неповної визначеності адміністративного процесу і здійснення адміністративно-процесуальних відносин; визначити напрями розвитку та удосконалення процедури звернення до суду, повноважень суду при прийнятті позовної заяви у сфері адміністративної юрисдикції та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення адміністративного процесуального законодавства та практики його застосування.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, дисертація є першим дослідженням звернення до суду в порядку адміністративного судочинства як комплексного, системного поняття та першої особливої стадії судового процесу. У результаті проведеного

дослідження отримано нові знання, сформульовано низку наукових положень і висновків, які дозволили сформулювати нові наукові та практичні підходи із досліджуваних питань, що мають важливе значення не лише для теорії адміністративного права, але й для правозастосовної діяльності.

Заслуговує на увагу запропоноване автором визначення звернення до суду обов'язкової стадії всіх форм позовних проваджень, змістом якої є процесуальна діяльність суб'єктів звернення, яка пов'язана з підготовкою, поданням заяви до суду та прийняття її судом.

Автор обґрунтовано:

1) доводить, що обмежене сприйняття поняття звернення до адміністративного суду не дозволяє розкрити та реалізувати весь зміст цього поняття. Гнап Д.Д. зазначає, що звернення до адміністративного суду треба сприймати і розуміти як сукупність процесуальних дій, спрямованих захист прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб в сфері публічно правових відносин, змістом яких є підготовка, подання позовної заяви до суду та прийняття її судом;

2) зазначає про необхідність усунення перешкод доступу до правосуддя, шляхом усунення колізій та детально врегулювання процесуальних процедур по прийнятті позовної заяви шляхом розтлумачення понятійного апарату та пропозицій внесення змін до діючого законодавства;

3) визначає поняття відкриття провадження у справі, його ознаки, функції та особливості із розробленням пропозиції щодо алгоритму дій судді після отримання позовної заяви; поняття та зміст залишення позовної заяви без руху як виду процесуальної діяльності судді; поняття повернення позовної заяви та відмови у відкритті провадження у справі, їх відмінності, характерні ознаки та функції; 4) детально розкриває зміст та структуру позовної заяви, здійснює класифікацію суб'єктів звернення до адміністративного суду, описуючи обсяг їх повноважень і прав.

Цікавими є висновки Гнап Д.Д., що відкриття провадження – це складова звернення до адміністративного суду, особливістю якої є безпосередній зв'язок із наявністю у позивача права на позов та дотримання встановленого нормами КАС України процесуального порядку реалізації такого права.

Заслуговують на увагу висновки автора, стосовно: 1) недоцільності вчинення деяких процесуальних дій суду, зокрема щодо обов'язкового з'ясування місця проживання фізичної особи – відповідача у справі; 2) важливості обмеження підстав повернення позовної заяви, залишення її без руху та відмови у відкритті провадження у справі; 3) процесуальних дій під час розгляду позовної заяви суддею та прийняття відповідних рішень за її наслідками; 4) права суду на альтернативне вирішення проблем при відкритті провадження.

Слід погодитися з автором, що звернення до суду реалізується лише через вчинення послідовних дій, а його завершальною частиною буде ухвалення процесуального акту, який реалізує або припинить процесуальні відносини по захисту прав, свобод та законних інтересів в адміністративному судочинстві.

Усі вищезазначені положення, що містяться в дисертації Гнап Д. Д. містять наукову новизну, вони відображають авторську позицію і є достатньо аргументованими, що належить до позитивних рис даної роботи.

Таким чином, теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад Гнап Д. Д. в юридичну науку. Вдалими і логічно поєднаним вибором у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвитку вітчизняного адміністративного права.

Повнота висвітлення результатів дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, викладено у семи наукових публікаціях, опублікованих у наукових (електронних) фахових виданнях України, та чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених Міністерством освіти і науки України вимог.

Оцінюючи позитивно рецензовану роботу, необхідно вказати на наявність певних недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів та зауважень.

1. Дисертант в розділі 1. «Теоретико-правова характеристика звернення до суду в порядку адміністративного судочинства як системного поняття» використовує науково-теоретичні здобутки поняття судового захисту, однак не наводить його авторського визначення.
2. У роботі також не приділено достатньої уваги співвідношенню понять «позов» і «позовна заява» (підрозділи 2.1 та 2.2). У науковій літературі можна зустріти як ототожнення цих понять, так і розмежування. Детальне дослідження співвідношень цих понять дозволило б дисертанту більш широко розкрити зміст позовної заяви як способу звернення до суду.

3. Суперечливим є визначення моменту закінчення судового розгляду як досягнення поставлених цілей, виконанням судового рішення, в той же час як автор вказує, що закінчення судового розгляду можливе відразу після звернення до суду через недотримання правил підсудності та наявності інших процесуальних перешкод.
4. Цікавим і абсолютно новим є проаналізована дисертантом у розділі 3 «Процесуальна діяльність судді при прийнятті позовної заяви» розумова діяльність судді, яка полягає у дослідженні змісту позовної заяви і вирішенні питання про відкриття провадження. Автор пропонує власний алгоритм дій судді по прийнятті позовної заяви. Поряд з цим, висновки автора містять переважно практично-прикладний характер, а не науковий і можуть бути видозмінені кожним суддею особисто.
5. Вказуючи на необхідність прийняття змін до Кодексу адміністративного судочинства України, дисертант не надав у висновках до дисертації власного проекту закону, які ним направлялися до Верховної Ради України, хоча про це є акт впровадження Комітету з питань правової політики та правосуддя Верховної Ради України від 7 квітня 2017 року.

Поряд з цим, вищенаведені спірні та недостатньо обґрунтовані положення, зазначені вище, не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації та не спростовують основних висновків дисертанта, а також не зменшують їх наукову цінність. Деякі з моїх зауважень мають рекомендаційний характер, водночас з приводу окремих важливі додаткові пояснення дисертанта.

Отже, за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація Гнап Діани Дмитрівни «Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства»

